

WPLYW AMORTYZACJI PODATKOWEJ ORAZ BILANSOWEJ ŚRODKÓW TRWAŁYCH NA WYNIK FINANSOWY JEDNOSTKI NA PRZYKŁADZIE FIRMY XYZ

Daria Królak*

Streszczenie:

Zakres artykułu obejmuje część teoretyczną prezentującą rozbieżności między amortyzacją bilansową a podatkową oraz część empiryczną badającą wpływ wyróżnienia amortyzacji bilansowej i podatkowej na wynik finansowy. Autorka przeprowadza analizę na danych zaczerpniętych z firmy XYZ zajmującej się przewozem obiektów wartościowych, która to przy amortyzacji środków trwałych opiera się jedynie na przepisach prawa podatkowego, pomijając tym samym możliwości wynikające z regulacji rachunkowych.

Słowa kluczowe: amortyzacja podatkowa, amortyzacja bilansowa, wynik finansowy.

JEL Class: M41.

Przyjęto/Accepted : 01.12.2015

Opublikowano/Published: 31.12.2015

WPROWADZENIE

Obecność środka trwałego w przedsiębiorstwie niesie za sobą obowiązek jego amortyzacji. Jest to nic innego jak zużycie środka, czyli zmniejszenie czy też utrata wartości spowodowana codzienną eksploatacją, a także starzeniem się [Nasiłowska, dostęp: 20.07.2015]. Istota amortyzacji skupia się na rozłożeniu w czasie wydatku, który przedsiębiorca ponosi jednorazowo na nabycie lub wytworzenie środka trwałego. Amortyzacja jest dla jednostki kosztem, który z jed-

* Studentka II roku Finansów i Rachunkowości studiów II stopnia, Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny.

nej strony wpływa na wynik finansowy, a z drugiej na wysokość dochodu stanowiącego podstawę do obliczenia podatku. Zatem jest istotna zarówno z punktu widzenia prawa bilansowego, jak i podatkowego. Ze względu na ich sprzeczne cele konieczne stało się wyróżnienie amortyzacji bilansowej oraz podatkowej.

Celem artykułu jest przedstawienie różnic występujących między amortyzacją bilansową a podatkową środków trwałych oraz zbadanie wpływu stosowania odpowiednio przepisów podatkowych oraz bilansowych na wynik finansowy jednostki. Autorka wykorzystuje przy tym dane firmy zajmującej się przewozem obiektów wartościowych. Mając powyższe na uwadze, w artykule poddaje analizie czy sposób ujęcia amortyzacji ma wpływ na wynik końcowy, czy też różnice są nieznaczne.

Dane zawarte w artykule obejmują stan prawny na lipiec 2015 r.

1. AMORTYZACJA W ŚWIETLE PRAWA BILANSOWEGO

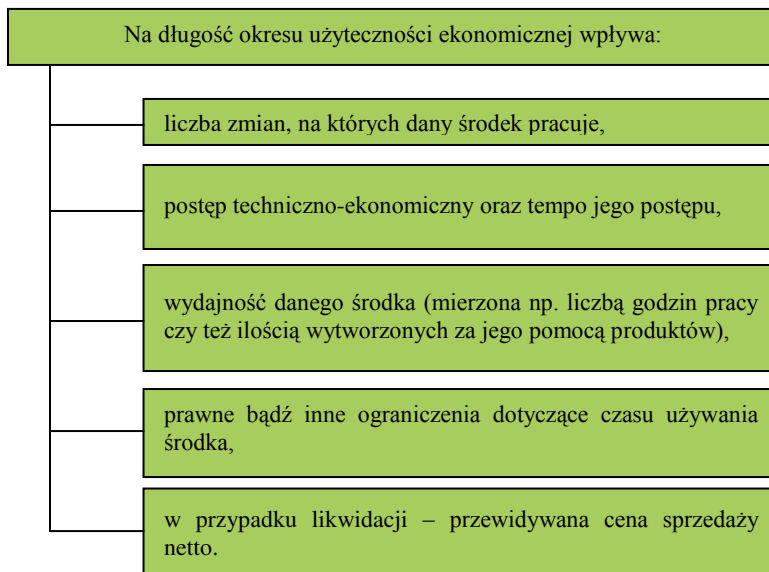
Amortyzacja bilansowa ma swoje odzwierciedlenie w bilansie oraz rachunku zysków i strat. Jest to specyficzny rodzaj kosztu stosowany w przypadku środków trwałych, który w przeciwieństwie do pozostałych, w momencie nabycia czy też wytworzenia środka trwałego stanowi jednorazowy wydatek, zaś dopiero poprzez systematyczne dokonywanie odpisów amortyzacyjnych przekształca się w koszt [Hopek, dostęp: 20.07.2015].

Przepisy ustawy o rachunkowości jasno określają jaki jest cel amortyzacji bilansowej. Zgodnie z art. 4. każda jednostka gospodarcza zobowiązana jest do stosowania przyjętej polityki rachunkowości rzetelnie, zapewniając tym samym jasne przedstawienie sytuacji finansowej, majątkowej oraz wyniku finansowego [*Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r...*, art. 4]. Istota amortyzacji polega na rozłożeniu wartości początkowej środka systematycznie przez dany okres za pomocą odpisów amortyzacyjnych. Amortyzację rozpocząć należy nie wcześniej, niż gdy środek zostanie przyjęty do używania, a zakończyć nie później, niż w momencie zrównania odpisów amortyzacyjnych z wartością początkową czy wartością sprzedaży netto [*Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r...*, art. 32].

Przepisy ustawy o rachunkowości dają dość dużą elastyczność w kształtowaniu wysokości takiego odpisu oraz częstotliwości jego dokonywania. Mimo że zazwyczaj środek jest amortyzowany comiesięcznie ze względu na cykl sporządzania deklaracji dla celów podatkowych, ustawodawca w przepisach bilansowych nie narzuca takiej częstotliwości.

W gestii jednostki leży, by z chwilą przyjęcia środka trwałego do użytkowania ustalić okres, stawkę oraz metodę amortyzacji. Ponieważ ustawa o rachunkowości nie precyzuje wysokości stawek amortyzacyjnych, podmiot zobowiązany jest do samodzielnego określenia zarówno okresu, jak i stawki, biorąc

pod uwagę okres użyteczności ekonomicznej [*Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r...*, art. 32]. Na poniższym schemacie przedstawiono czynniki mogące mieć wpływ na określenie wyżej wymienionego okresu.

Schemat 1. Czynniki wpływające na długość okresu użyteczności ekonomicznej środka trwałego oraz wartości niematerialnej i prawnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Karkula [1999: 84].

Dla zobrazowania Autorka przytacza prosty przykład. Mamy dwie firmy świadczące usługi kserograficzne. Firma A zlokalizowana jest w centrum miasta, nieopodal uniwersytetu. Natomiast firma B znajduje się na peryferiach, a z usług korzystają jedynie pobliskie firmy oraz mieszkańcy. Obie firmy posiadają kserokopiarki tej samej marki, jednak okres użyteczności ekonomicznej nie jest taki sam – firma A skupia wokół siebie studentów kilku wydziałów, którzy codziennie korzystają z jej usług, więc środek trwały wykorzystywany jest nieustannie. Natomiast firma B, ze względu na gorszą lokalizację, nie cieszy się tak dużym zainteresowaniem, a urządzenia wykorzystywane są rzadziej. W takim przypadku okres użyteczności ekonomicznej środka trwałego w firmie A będzie dużo krótszy niż w firmie B, a co za tym idzie stawka w pierwszym przypadku będzie wyższa.

Ustawodawca przewidział także możliwość ustalania zbiorczych odpisów amortyzacyjnych dla grup środków o niskiej wartości początkowej, które są do siebie zbliżone rodzajem oraz przeznaczeniem, bądź także dokonanie jednorazowego odpisu takiego środka [*Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r...*, art. 32].

Ustalone na dzień przyjęcia środka do używania: okres, stawka oraz metoda amortyzacji nie są niezienne przez cały czas trwania amortyzacji. Od jednostki wymaga się bieżącej weryfikacji, a w razie konieczności wprowadzenia zmian poprzez dokonanie odpowiedniej korekty. Należy jednak zaznaczyć, że możliwa jest ona dopiero od początku nowego roku obrotowego, nie zaś w trakcie [*Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r...*, art. 32].

2. AMORTYZACJA W ŚWIELE PRAWA PODATKOWEGO

Ze względu na odmienne cele, jakimi kierują się ustawodawcy ustawy o rachunkowości a ustaw o podatkach dochodowych, konieczne stało się oddzielenie amortyzacji bilansowej od podatkowej. Mimo że amortyzacja podatkowa, podobnie jak bilansowa, odzwierciedla rozłożenie kosztu w czasie, to głównym celem pierwszej jest zabezpieczenie wpływów do budżetu, nie zaś rzetelne przedstawienie sytuacji majątkowej, finansowej oraz wyniku finansowego, jak to miało miejsce przy amortyzacji bilansowej.

To co jest niezienne w obu przypadkach, amortyzacja jest kosztem, jednak dla celów podatkowych stanowi ona koszt uzyskania przychodu [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16 ust. 6], a tym samym wpływa na wielkość dochodu stanowiącego podstawę obliczenia podatku należnego urzędowi skarbowemu [Garbacik 2015: 5].

Generalną zasadą amortyzacji podatkowej jest dokonywanie odpisów amortyzacyjnych zmniejszających wartość początkową środka trwałego od początku miesiąca następującego po miesiącu, w którym środek wprowadzono do ewidencji środków trwałych. Zrównanie wysokości odpisów amortyzacyjnych z wartością początkową oznacza zakończenie amortyzacji [Karmańska i Walińska 2006: 113].

W świetle prawa podatkowego ustalenie odpisu amortyzacyjnego odbywa się poprzez przyjęcie z góry ustalonych stawek amortyzacyjnych przedstawionych w załączniku do ustawy o podatku dochodowym [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16i]. Jest to główna różnica między amortyzacją bilansową a podatkową. W przypadku pierwszej, jednostka ma prawo kształtowania własnych stawek amortyzacyjnych, biorąc pod uwagę okres ekonomicznej użyteczności, podczas gdy dla celów podatkowych są one narzucone. W uzasadnionych przypadkach podatnik może stosować także stawki podwyż-

szone lub obniżone, aczkolwiek to stawki podstawowe stanowią podstawę ich obliczenia [Wojciechowska 1999: 67].

Dodatkowo, w ramach przepisów podatkowych ustawodawca nie przewiduje możliwości zmiany raz wybranej metody amortyzacji, co także różni ją od amortyzacji bilansowej [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16h. ust. 2].

Tak odmienne cele przyświecające ustawodawcy dla celów bilansowych oraz podatkowych powodują duże rozbieżności oraz niejednokrotnie konieczność stosowania podwójnej ewidencji. W tym miejscu warto zaznaczyć, że w przypadku prawa bilansowego nie ma przewidzianych regulacji zabraniających stosowania stawek podatkowych, co oznacza, że dla uproszczenia podatnik może zarówno dla celów podatkowych oraz bilansowych opierać się na stawkach amortyzacyjnych przewidzianych w ustawie podatkowej [Karkula 1999: 84].

3. METODY AMORTYZACJI BILANSOWEJ ORAZ PODATKOWEJ

Sposób w jaki amortyzacja może być rozłożona w czasie zależy od wyboru metody. Zarówno dla celów rachunkowych, jak i podatkowych, jednostka ma prawo samodzielnie decydować jaką metodę będzie stosować.

Dla celów bilansowych ustawodawca nie skonkretyzował katalogu dostępnych metod. Wnioskować z tego można, że istnieje pełna swoboda wyboru metody, byle była ona zgodna z przepisami ustawy. Choć nie jest to katalog zamknięty, w praktyce do najczęściej stosowanych należą metody:

- liniowa,
- degresywna,
- progresywna,
- naturalna [Diakonow i in. 2007: 81–82].

Metoda liniowa opiera się na założeniu równomiernego zużycia środka przez cały okres użyteczności ekonomicznej. Jest ona najprostsza i zarazem najczęściej stosowana. Cechuje się stałą stawką amortyzacyjną przedstawiającą systematyczną alokację kosztów zużycia [Gmytrasiewicz i Karmańska 2006: 95].

Kolejną metodą, na którą podmiot ma prawo się zdecydować jest metoda degresywna. W odróżnieniu od metody liniowej, w tym przypadku wartość odpisu amortyzacyjnego z roku na rok maleje. W świetle przepisów prawa bilansowego wyróżnia się jej dwa rodzaje: malejącego salda oraz SOYD. Różnica polega na tym, że w pierwszej stopa amortyzacji jest stała a wartość bilansowa z okresu na okres maleje, natomiast w drugiej to stopa amortyzacji maleje a podstawa obliczenia amortyzacji jest niezmienna [Gmytrasiewicz i Karmańska 2006: 98–101].

Metoda progresywna, przeciwnie do degresywnej, polega na zwiększaniu odpisów amortyzacyjnych wraz z upływem czasu eksploatacji. Podejście takie

wynika z założenia o zwiększonych wydatkach na remont czy naprawy danego środka wraz z upływem czasu [*Amortyzacja...*, dostęp: 20.07.2015].

Dla celów rachunkowych podmiot może także skorzystać z wyboru metody naturalnej amortyzacji, która opiera się na rzeczywistym zużyciu środka trwałego. Metoda ta sprawdza się w przypadkach, gdy łatwo można określić ilość pracy jaką wykonuje dane urządzenie, liczonej np. w ilości godzin pracy czy przejechanych kilometrów [Nawrot 2009: 163].

Natomiast dla celów podatkowych ustawodawca pozostawia znacznie węższy zakres wyboru, bowiem w świetle prawa podatkowego wyróżnia się jedynie trzy metody amortyzacji:

- liniową,
- degresywną,
- stawki indywidualne [Wojtasik 2007: 65–71].

Metoda liniowa może być stosowana zarówno dla celów bilansowych oraz podatkowych. Główna zasada polega na dokonywaniu odpisu amortyzacyjnego liczonego każdorazowo od stałej podstawy. Jednakże dla celów podatkowych podmiot musi liczyć się ze stawkami amortyzacyjnymi przewidzianymi w ustawie, podczas gdy rachunkowo jest ograniczony jedynie okresem ekonomicznej użyteczności [Wojciechowska 1999: 62].

Kolejną dozwoloną dla podatnika metodą jest degresywna. Jest to także metoda dozwolona bilansowo, jak i podatkowo, jednak prawo podatkowe nakłada na tę metodę pewne ograniczenia, bowiem może być ona stosowana dla maszyn oraz urządzeń zaliczanych do 3–6. oraz 8. grupy Klasyfikacji Środków Trwałych oraz dla środków transportu, za wyjątkiem samochodów osobowych [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16k, ust. 1].

W świetle przepisów podatkowych zastosowanie metody degresywnej ma zazwyczaj na celu przyspieszenie amortyzacji w pierwszych latach poprzez użycie odpowiedniego współczynnika. Co do zasady, przewidziane jest, że jego wartość nie może przekroczyć 2. W przeciwieństwie do metody liniowej, ustalana w metodzie degresywnej wysokość odpisów amortyzacyjnych każdego roku jest inna, przy czym z roku na rok maleje, aż do momentu zrównania z wysokością odpisu obliczanego zgodnie z metodą liniową. Od tego momentu to metoda liniowa ma zastosowanie¹.

W pierwszym roku dla określenia wielkości odpisu podatnik za podstawę uznaje wartość początkową, natomiast w kolejnych latach wartość netto, a więc wartość początkową pomniejszoną o sumę dotychczasowych odpisów [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16k, ust. 1].

Ustawodawca dla celów podatkowych wyposażył podatnika także w możliwość stosowania stawek indywidualnych, mając jednak na względzie by całko-

¹ Z opisanej zasady wynika, że trafniejszą nazwą dla podatkowej metody degresywnej jest metoda degresywno-liniowa, jednakże w większości pozycji książkowych autorzy posługują się pierwszą nazwą.

wity okres amortyzacji nie był krótszy od okresu minimalnego przewidzianego w ustawie². Dotyczy to używanych bądź ulepszonych środków wprowadzanych do ewidencji po raz pierwszy oraz inwestycji w obce środki trwałe [Diakonow i in. 2007: 79].

4. PRAKTYCZNE SKUTKI WPŁYWU AMORTYZACJI PODATKOWEJ I BILANSOWEJ NA WYNIK FINANSOWY

Celem ostatniej części artykułu jest zbadanie wpływu zastosowania zasad podatkowych oraz bilansowych amortyzacji na kształtowanie wyniku finansowego firmy zajmującej się przewozem obiektów wartościowych. Z uzyskanych danych wynika, że stosuje ona jedynie prawo podatkowe, pomijając możliwości wynikające z rachunkowości. Autor natomiast przedstawia skutki amortyzowania środków trwałych oddzielnie dla celów podatkowych i bilansowych. Badaniu zostały poddane trzy składniki majątku: dwa samochody ciężarowe oraz laptop.

4.1. Samochód ciężarowy Volkswagen Crafter

Samochód ciężarowy Volkswagen Crafter służy w firmie do przewozu obiektów wartościowych. Wymiary samochodu nie pozwalają jednak na przewóz dużych, wysoko gabarytowych dzieł. Ze względów technicznych eksploatacja nie jest częsta, średnio 7 dni w miesiącu po 16 godzin dziennie. Spowodowane to jest małą ilością zleceń na transport dedykowany dla konkretnego klienta, brakiem agregatu oraz klimatyzacji, która jest częstym wymogiem przy transporcie obiektów wartościowych oraz możliwością przewożenia jedynie niewielkich, standardowych rozmiarów obiektów.

Firma stosuje przepisy podatkowe zarówno dla amortyzacji podatkowej oraz bilansowej. Poniżej przedstawiono dane liczbowe zaczerpnięte z jednostki.

Dane przedstawione w tab. 1. wynikają ściśle z przepisów podatkowych. Zatem jednostka nie ma wpływu na wysokość odpisu amortyzacyjnego. Dodatkowo, dla ułatwienia pracy, dla celów rachunkowych wykorzystuje regulacje podatkowe. Poniżej zbadano jak zmieniłaby się sytuacja, gdyby amortyzacja bilansowa dokonywana była zgodnie z ustawą o rachunkowości.

Autorka za najlepszą uznaje metodę degresywną, która przedstawia nierównomierne zużycie środka. Z polityki firmy wynika, że samochody są wymieniane średnio co 7 lat w przypadku częstej eksploatacji oraz co 4 lata przy częstym użytkowaniu. Taki więc czas został uznany za okres ekonomicznej użyteczności. W tab. 2 przedstawione są dane służące za podstawę obliczeń Autorki.

² Szerzej o okresie minimalnym w: *Ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16j.

Tabela 1. Amortyzacja samochodu ciężarowego Volkswagen Crafter w świetle przepisów prawa podatkowego

Data zakupu:	Listopad 2013
Cena netto zakupu:	81 300,81 zł netto
Wydatki poniesione przed wprowadzeniem:	zabudowa, montaż ogrzewania postojowego opłaty w wydziale komunikacji w wysokości: suma: 10 774,15 zł netto
Data wprowadzenia środka:	grudzień 2013
Wartość początkowa:	92 074,96 zł netto
Stawka amortyzacji:	20%
KŚT:	742 – samochód ciężarowy
Metoda amortyzacji:	liniowa
Rozpoczęcie amortyzacji:	styczeń 2014
Roczny odpis amortyzacyjny:	$92\,074,96 \times 20\% = 18.414,99$ zł stanowiący KUP
Miesięczny odpis amortyzacyjny:	$92\,074,96 \times 20\% / 12 = 1.534,58$ zł stanowiący KUP
Przewidywany okres zakończenia amortyzacji wynikający z przepisów:	styczeń 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zaczerpniętych z firmy.

Tabela 2. Dane podstawowe dotyczące samochodu ciężarowego Volkswagen Crafter

Wartość początkowa:	92 074,96 zł
Roczna stopa amortyzacji wyrażona procentowo:	17%
Okres ekonomicznej użyteczności:	7 lat
Wartość rezydualna oszacowana na podstawie cen rynkowych	25 000 zł

Źródło: opracowanie własne.

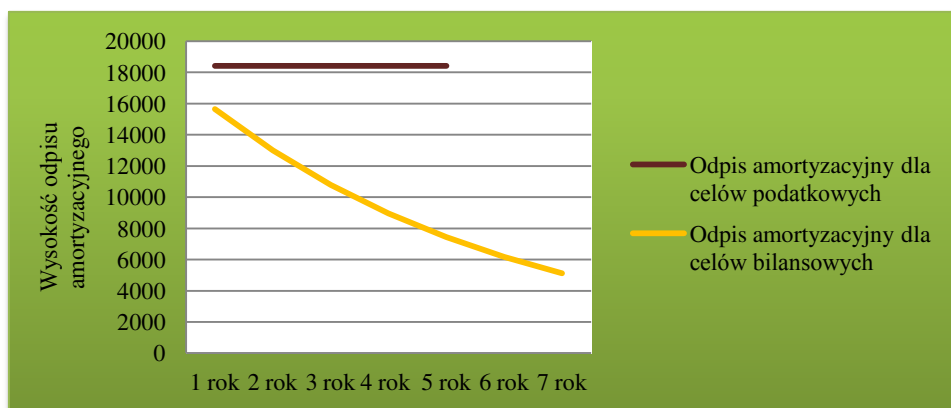
Plan amortyzacji bilansowej metodą degresywną przedstawia natomiast tab. 3.

Porównując obliczenia wykonane dla celów podatkowych oraz bilansowych pierwsza różnica polega na wydłużeniu okresu amortyzacji oraz możliwości zastosowania innej niż liniowa metody w przypadku drugim. Najwidoczniejszym i najbardziej odczuwalnym skutkiem jest zmniejszenie wartości odpisów amortyzacyjnych oraz zwiększenie wyniku finansowego firmy w pierwszych pięciu latach amortyzacji łącznie na kwotę 36 283,73 zł, natomiast w ostatnich dwóch latach – zmniejszenie o 11 283,73 zł, w porównaniu z zasadami amortyzacji przyjętymi przez firmę. Różnice te prezentuje wykres 1.

Tabela 3. Roczny plan amortyzacji bilansowej samochodu ciężarowego Volkswagen Crafter

Plan amortyzacji:					
Rok	Stawka amortyzacji		Stawki narastająco	Wartość bilansowa	
	obliczenia	wynik		obliczenia	wynik
0	–	–	–	–	92 074,96
1	92 074,96 x 17%	15 646,41	15 646,41	92 074,96 – 15 646,41	76 428,55
2	76 428,55 x 17%	12 987,60	28 634,01	76 428,55 – 12 987,60	63 440,95
3	63 440,95 x 17%	10 780,60	39 414,61	63 440,95 – 10 780,60	52 660,35
4	52 660,35 x 17%	8 948,64	48 363,25	52 660,35 – 8 948,64	43 711,71
5	43 711,71 x 17%	7 427,99	55 791,23	43 711,71 – 7 427,99	36 283,73
6	36 283,73 x 17%	6 165,74	61 956,97	36 283,73 – 6 165,74	30 117,99
7	30 117,99 x 17%	5 117,99	67 074,96	30 117,99 – 5 117,99	25 000,00

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 1. Wysokość odpisu amortyzacyjnego samochodu ciężarowego Volkswagen Crafter dla celów podatkowych i bilansowych

Źródło: opracowanie własne.

Jak pokazuje wykres 1 każdego roku wysokość podatkowych odpisów amortyzacyjnych jest wyższa. Różnice sięgają odpowiednio 2 768,58 zł; 5 427,39 zł; 7 634,39 zł; 9 466,35 zł; 10 987,01 zł; 6 165,74 zł oraz 5 117,99 zł. Firma stosując dla celów bilansowych przepisy podatkowe zniekształca obraz sytuacji finansowej poprzez stosowanie wyższych kosztów obciążających wynik finansowy niż wynika to z przepisów rachunkowych. Co za tym idzie zachwiany

jest także główny cel amortyzacji bilansowej jakim jest jasne przedstawienie sytuacji finansowej, majątkowej oraz wyniku finansowego.

Obniżony wynik finansowy, a zatem taki jaki przedstawia firma, wpływa także negatywnie na wysokość wskaźników rentowności branych pod uwagę chociażby przy udzielaniu kredytu czy też na opinię potencjalnych akcjonariuszy.

Warto także wskazać skutki księgowe różnic przejściowych wynikających z odpisów amortyzacyjnych ustalanych zgodnie z regułami podatkowymi a bilansowymi.

Z relacji, w której amortyzacja podatkowa jest wyższa niż bilansowa oraz okres pierwszej jest krótszy niż drugiej wynika, że umorzenie środka trwałego dla celów podatkowych nastąpi szybciej niż rachunkowych. Powstająca różnica dodatnia wymaga utworzenia od firmy rezerwy na odroczony podatek dochodowy, która rozwiązana zostanie wraz z zakończeniem okresu amortyzacji podatkowej [Winiarska, dostęp: 20.07.2015].

Jej wysokość liczy się zgodnie ze wzorem:

$$(\text{wartość bilansowa} - \text{wartość podatkowa}) \times 19\%$$

Natomiast, aby poprawnie zaksięgować różnice w wysokościach odpisów amortyzacyjnych podatkowych oraz bilansowych firma zobowiązana jest umieścić:

- amortyzację podatkową na koncie pozabilansowym, jako koszt stanowiący koszt uzyskania przychodu, ale nie umieszczany w bilansie oraz rachunku zysków i strat,
- amortyzację bilansową na koncie bilansowym, w zespole 4.

4.2. Samochód ciężarowy MAN TGL.8.180

Samochód ciężarowy MAN TGL.8.180 służy w firmie do przewozu obiektów wartościowych. Częstotliwość eksploatacji środka jest duża, średnio 25 dni w miesiącu przez 16 godzin dziennie. Wpływa na to: dwuzmianowość pracy pojazdu, większa pojemność, a co za tym idzie możliwość organizacji transportu łącznego pozwalającego przewozić większą ilość obiektów ponadgabarytowych, wyposażenie w windę oraz przystosowanie samochodu do możliwości noclegu dla kierowców.

W tab. 4 zawarte dane przedstawiające sposób amortyzacji środka trwałego stosowany przez firmę.

Regulacje prawne zobowiązały jednostkę do zastosowania stawki w wysokości 20% rocznie. Natomiast metodą jaką obrała do obliczeń jest liniowa. Autorka dokonując amortyzacji zgodnie z przepisami bilansowymi za odpowiedniejszą metodę uznał degresywną. Okres ekonomicznej użyteczności zo-

stał określony na cztery lata ze względu na przyjętą politykę firmy. W tab. 5 zaprezentowane są dane podstawowe służące obliczeniom, zaś w tab. 6 – plan amortyzacji bilansowej.

Tabela 4. Amortyzacja samochodu ciężarowego MAN TGL.8.180 w świetle przepisów prawa podatkowego

Data zakupu:	Grudzień 2013
Cena netto zakupu:	361 096,43 zł netto
Data wprowadzenia środka:	Grudzień 2013
Wartość początkowa:	361 096,43 zł netto
Stawka amortyzacji:	20%
KŚT:	742 – samochód ciężarowy
Metoda amortyzacji:	liniowa
Rozpoczęcie amortyzacji:	styczeń 2014
Roczny odpis amortyzacyjny:	$361\ 096,43 \times 20\% = 72\ 219,286$ zł stanowiący KUP
Miesięczny odpis amortyzacyjny:	$361\ 096,43 \times 20\% / 12 = 6\ 018,27$ zł stanowiący KUP
Przewidywany okres amortyzacji:	listopad 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych od firmy.

Tabela 5. Dane podstawowe dotyczące samochodu ciężarowego MAN TGL.8.180

Wartość początkowa:	361 096,43 zł
Roczna stopa amortyzacji wyrażona procentowo:	31%
Okres ekonomicznej użyteczności:	4 lata
Wartość rezydualna oszacowana na podstawie cen rynkowych	80 000 zł

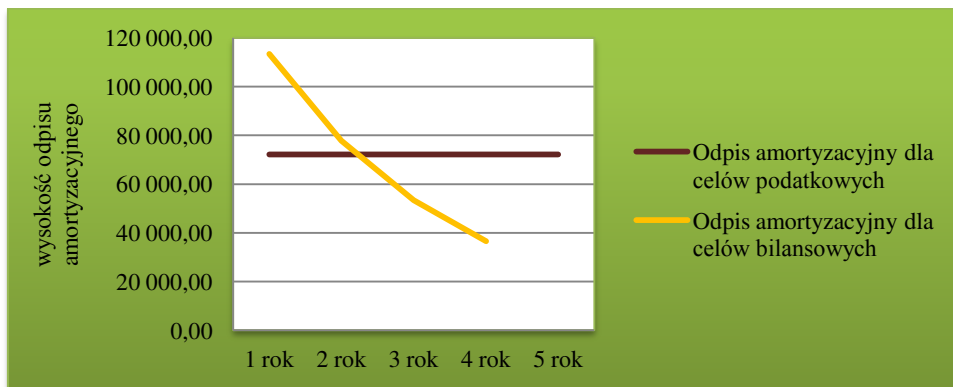
Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Roczny plan amortyzacji bilansowej samochodu ciężarowego MAN TGL.8.180

Plan amortyzacji:					
Rok	Stawka amortyzacji		Stawki narastająco	Wartość bilansowa	
	obliczenia	wynik		obliczenia	wynik
0	–	–	–	–	361 096,43
1	$361\ 096,43 \times 31\%$	113 359,99	113 359,99	$361\ 096,43 - 113\ 359,99$	247 736,44
2	$247\ 736,44 \times 31\%$	77 772,58	191 132,57	$247\ 736,44 - 77\ 772,58$	169 963,86
3	$169\ 963,86 \times 31\%$	53 357,22	244 489,79	$169\ 963,86 - 53\ 357,22$	116 606,64
4	$116\ 606,64 \times 31\%$	36 606,64	281 096,43	$116\ 606,64 - 36\ 606,64$	80 000,00

Źródło: opracowanie własne.

Skrócenie okresu amortyzacji oraz zmiana metody na degresywna powodują znaczne różnice w wysokości odpisu amortyzacyjnego, które zostały zaprezentowane na wykresie 2.

Wykres 2. Wysokość odpisu amortyzacyjnego samochodu ciężarowego MAN TGL.8.180 dla celów podatkowych i bilansowych

Źródło: opracowanie własne.

W pierwszym oraz drugim roku wysokość bilansowego odpisu amortyzacyjnego przewyższa wartość podatkową, stosowaną przez firmę, łącznie o 46 694 zł. W ostatnich dwóch latach sytuacja przedstawia się odwrotnie – można zaobserwować nadwyżkę odpisów stosowanych dla celów podatkowych.

Zgodnie z powyższym wpływ na wynik finansowy przedstawia się następująco: jednostka stosując jedynie regulacje prawne w pierwszym i drugim roku zaniża jego wartość, podczas gdy w kolejnych latach mocno zawyża o różnice wynikające z odpisów amortyzacyjnych.

Wykres 2 obrazuje jak duże rozbieżności wynikają z zastosowania podejścia podatkowego i bilansowego. W związku z tym jednostka sprowadzając amortyzację rachunkową do podatkowej nie przedstawia rzeczywistej sytuacji finansowej – w pierwszych dwóch latach obciążenia wyniku finansowego są zbyt niskie, zawyżając go i poprawiając wskaźniki rentowności. Natomiast w ostatnich dwóch koszty będące rezultatem odpisów, uznane księgowo przez firmę, są zbyt wysokie niż by to wynikało z przepisów rachunkowych.

Ponieważ w pierwszym i drugim roku odpis amortyzacyjny dla celów podatkowych jest niższy niż dla bilansowych, jednostka zobowiązana jest utworzyć aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Natomiast w kolejnych latach sytuacja jest odwrotna – to amortyzacja podatkowa jest większa od bilansowej, stąd, tak jak i w poprzednim przypadku, firma musi pamiętać o rezerwie na odroczonego podatek dochodowy.

W dwóch pierwszych latach, tj. gdy amortyzacja bilansowa jest większa od podatkowej, jednostka zobowiązana jest:

- utworzyć konta analityczne do konta zespołu 4 „Amortyzacja”, np. 408-01 Amortyzacja (podatkowa) oraz 408-02 Amortyzacja (niestanowiąca kosztów uzyskania przychodu”,
- zaksięgować wysokość podatkowego odpisu amortyzacyjnego na koncie 408-01,
- różnicę między amortyzacją podatkową a bilansową ująć na koncie 408-02.

4.3. Laptop SONY

Oprócz samochodów służących do przewozu obiektów wartościowych firma posiada także laptopa o wartości 2 049,18 zł sfinansowanego w całości z dotacji PFRON. Zgodnie z możliwościami, jakie dają przepisy podatkowe, został on zakwalifikowany jako środek trwały i jednorazowo zamortyzowany w pełnej kwocie (tab. 7).

Tabela 7. Amortyzacja laptopa SONY w świetle przepisów prawa podatkowego

Data zakupu:	Sierpień 2010 z dotacji PFRON
Cena netto zakupu:	2 049,18 zł netto
Data wprowadzenia środka:	wrzesień 2010
Wartość początkowa:	2 049,18 zł netto
KŚT:	491 – zespoły komputerowe
Metoda amortyzacji:	Jednorazowa we wrześniu 2010 roku
Koszty podatkowe:	0 zł z powodu zakupu z dotacji

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że otrzymane dotacje na zakup środka trwałego w świetle przepisów podatkowych stanowią przychód zwolniony z opodatkowania [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 17, ust. 1, pkt 21]. Konsekwencją tego jest brak możliwości uznania odpisów amortyzacyjnych takiego środka za koszt uzyskania przychodu [*Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych...*, art. 16, ust. 1, pkt. 48]. Z tego względu jednostka uznała, że koszty podatkowe wynikające z zakupu laptopa finansowanego z dotacji PFRON wynoszą 0 zł.

Autorka natomiast wskazuje inny sposób rozliczenia wyżej wymienionego przykładu. Zgodnie z przepisami podatkowymi składniki majątku o wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł nie muszą być kwalifikowane do środków trwałych, a stanowić element wyposażenia [Pacyna 2007: 143].

Skutkiem zaliczenia składnika majątku do wyposażenia sfinansowanego z dotacji PFRON jest powstanie przychodu. Ponieważ firma jest osobą prawną, stosuje przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Zgodnie z nimi przychód taki stanowi przychód podatkowy ze względu na brak wyłączeń przewidzianych w artykule 17. Inaczej sytuacja by wyglądała, gdyby firma była osobą fizyczną, a zakup laptopa miał na celu rehabilitację zawodową – wówczas dotacja z PFRON na finansowanie wyposażenia stanowiłaby przychód zwolniony podatkowo [*Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych...*, art. 21, ust. 1, pkt. 27]. Natomiast zarówno dla osoby prawnej jak i fizycznej, wydatek na zakup wyposażenia sfinansowanego z dotacji PFRON należy uznać za koszt uzyskania przychodu. Bowiem w świetle art. 23. ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz 16. ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, stanowiących o wydatkach nie zaliczanych do kosztu uzyskania przychodu, nie wymienia się dotacji uzyskanych z PFRON na zakup bądź wytworzenie składnika majątku innego niż środek trwały czy wartość niematerialna i prawna.

Reasumując, dla firmy zaliczenie zakupionego laptopa do wyposażenia oznacza wykazanie otrzymanej dotacji w przychodach oraz poniesionego wydatku w kosztach uzyskania przychodu.

PODSUMOWANIE

Jednym z najważniejszych obszarów finansowych przedsiębiorstwa są koszty. Jest to szeroki dział obejmujący między innymi zagadnienie amortyzacji. Należy zaznaczyć, że wyróżnia się jej dwa rodzaje: podatkową oraz bilansową. Wyodrębnienie takiego podziału wynika przede wszystkim z odmiennych celów, jakimi kierują się ustawodawcy ustaw podatkowych oraz rachunkowych. Dla podatnika oznacza to konieczność wyboru pomiędzy prowadzeniem podwójnej ewidencji a dostosowaniem amortyzacji bilansowej do przepisów podatkowych. Z praktyki wynika, że wiele przedsiębiorstw, chcąc ułatwić sobie pracę, wybiera drugą ścieżkę. Zaprezentowane w czwartej części artykułu przykłady odzwierciedlają konsekwencje takich decyzji.

Firma, na bazie której Autorka dokonała analizy, stosuje się jedynie do regulacji podatkowych. Jak to zostało przedstawione w trzech pierwszych częściach artykułu, są one bardzo restrykcyjne, narzucają z góry jakie stawki amortyzacyjne należy użyć w danym przypadku. Dopiero przepisy rachunkowe przy określaniu stawki biorą pod uwagę okres ekonomicznej użyteczności, pozostawiając większą swobodę i lepiej oddając rzeczywistość.

Na przytoczonych w czwartej części środkach trwałych widać najlepiej jak duże mogą to być różnice – dla samochodu ciężarowego Volkswagen Crafter oraz MAN TGL.8.180 stawka podatkowa wynosi 20% i w stosunku do bilansowej jest odpowiednio wyższa o 17,65% oraz niższa o 35%. Tak duże rozbieżności wynikają przede wszystkim z różnego stopnia eksploatacji środków wpływa-

jącego na okres ekonomicznej użyteczności. Dodatkowo, zdaniem Autorki, wybór metody liniowej zastosowanej przez firmę, nie jest najbardziej optymalny, gdyż ciężko w przypadku samochodu stwierdzić, że zużywa się on corocznie w równym stopniu. Zmieniając te dane Autorka zauważa, że różnice w amortyzacji podatkowej i bilansowej sięgają od kilku do kilkunastu tysięcy rocznie. Zatem obciążając wynik finansowy kosztami, których wysokość obliczana jest na potrzeby podatku dochodowego, nie zaś rachunkowe, jednostka zaciemnia obraz sytuacji finansowej. Ponadto praktyka taka powoduje, że cel amortyzacji bilansowej nie jest do końca spełniony, bowiem nie przedstawia ona rzeczywistości takiej jaką jest.

Z powyższych wniosków wynika słuszność wyodrębniania amortyzacji podatkowej oraz bilansowej. Należy jednak liczyć się z koniecznością prezentowania dodatkowych zapisów księgowych obrazujących różnice w wysokościach amortyzacji oraz tworzenia rezerw bądź aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Ostatni przykład, tj. laptop finansowany z dotacji PFRON, obrazuje jak duże znaczenie na wykazywany przychód oraz koszt podatkowy ma zakwalifikowanie składnika majątku o wartości poniżej 3 500 zł. Ustawodawca daje prawo wyboru czy uznać go jako wyposażenie czy jako środek trwały. Z każdą decyzją wiążą się inne skutki podatkowe, bowiem dla środka trwałego przychód oraz koszt uzyskania przychodu są zwolnione, podczas gdy dla wyposażenia osoba prawna jest zobowiązana wykazać zarówno przychód jak i koszt. Autorka nie stwierdza, która droga jest lepsza, aczkolwiek uczula na zawilóść przepisów w świetle decyzji, które na pierwszy rzut oka wydają się nie mieć tak dużego znaczenia.

BIBLIOGRAFIA

- Amortyzacja*, [w:] <http://www.governica.com/Amortyzacja>, artykuł encyklopedyczny – brak autora, dostęp: 20.07.2015.
- Diakonow A., Kałwa A., Tarka M., 2007, *Amortyzacja środków trwałych aspekt podatkowy i bilansowy*, Difin, Warszawa.
- Garbacik H., 2014, *Amortyzacja środków trwałych 2014*, Forum Doradców Podatkowych S.C., Kraków.
- Gmytrasiewicz M., Karmańska A., 2006, *Rachunkowość Finansowa wydanie II zaktualizowane i rozszerzone*, Difin, Warszawa.
- Hopek K., *Amortyzacja bilansowa oraz podatkowa*, <http://www.analizafinansowa.org/analiza-finansowa/analiza-pojecia-podstawowe/237-amortyzacja-bilansowa-oraz-podatkowa.html>.
- Karkula Z., 1999, *Amortyzacja podatkowa i bilansowa*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa.
- Karmańska A., Walińska E., 2006, *Środki trwałe w prawie bilansowym i podatkowym. Komentarz*, Wydawnictwo AD., Warszawa.
- Nasiłowska A., *Jakie są różnice między amortyzacją bilansową i podatkową*, <http://ksiegowosc.infor.pl/podatki/cit/cit/najczestsze-problemy/254538,Jakie-sa-roznice-pomiedzy-amortyzacja-bilansowa-i-podatkowa.html>.

- Nawrot R. A., 2009, *Amortyzacja podatkowa i bilansowa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Pacyna M., 2007, *Amortyzacja podatkowa środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych*, Polska Akademia Rachunkowości, Warszawa.
- Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych z dnia 26 lipca 1991 r.*, DzU, nr 80, poz. 350.
- Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych z dnia 15 lutego 1992 r.*, DzU, nr 21, poz. 86.
- Ustawa o rachunkowości z dnia 29 września 1994 r.*, DzU, nr 121, poz. 591.
- Winiarska K., *Skutki różnic pomiędzy amortyzacją bilansową i podatkową*,
<http://ksiegowosc.infor.pl/rachunkowosc/rachunkowosc-budzetowa/69900,3,Skutki-roznic-pomiedzy-amortyzacja-bilansowa-i-podatkowa.html>.
- Wojciechowska H., 1999, *Amortyzacja podatkowa*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Wojtasik P., 2007, *Amortyzacja podatkowa środków trwałych*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.

THE IMPACT OF TAX DEPRECIATION AND BALANCE DEPRECIATION OF FIXED ASSETS ON THE FINANCIAL RESULT ON THE BASIS OF XYZ

The article consists of two parts – the first one is theoretical and presents differences between balance depreciation and tax depreciation, whereas the second part is empirical and examines the impact of both balance and tax depreciation on the financial result. The article is based on the data obtained from XYZ, an art transport company. The company depreciates fixed assets using only tax rules.

Key words: tax depreciation, balance depreciation, financial result.